

**Yükseköğretim Mezunlarında İşsizlik ve Nitelik Uyumsuzluğu
Olgusu: UNI-VERİ Araştırma Sonuçları Işığında Bir Değerlendirme**

*The Phenomenon Of Unemployment And Qualification Mismatch In
Higher Education Graduates: An Evaluation In The Light Of Uni-Data
Research Results*

Prof. Dr. Özlem ÇAKIR

*Dokuz Eylül Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü
Dokuz Eylül University Faculty of Economics and Administrative Sciences
Department of Labor Economics and Industrial Relations
ozlem.cakir@deu.edu.tr*

Dr. Öğr. Üyesi Işıl KELLEVEZİR

*Yaşar Üniversitesi
Meslek Yüksekokulu
Yaşar University
Vocational School
isil.kellevezir@yasar.edu.tr*

Ocak 2020, Cilt 1, Özel Sayı, Sayfa: 1-17
January 2020, Volume 1, Special Issue, Page: 1-17

P-ISSN: 2146-0000

E-ISSN: 2146-7854

©2010-2020

www.dergipark.org.tr/cider

İMTİYAZ SAHİBİ / OWNER OF THE JOURNAL

Abdurrahim ŞENOCAK
(ÇASGEM Adına / On Behalf of the ÇASGEM)

EDİTÖR / EDITOR IN CHIEF

Dr. Elif ÇELİK

EDİTÖR YARDIMCISI/ASSOCIATE EDITOR

Esra TAŞÇI

TARANDIĞIMIZ İNDEKSLER / INDEXES

ECONLIT - USA
CABELL'S DIRECTORIES - USA
ASOS İNDEKS - TR
INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL - PL
KWS NET LABOUR JOURNALS INDEX - USA

YAYIN TÜRÜ / TYPE of PUBLICATION

PERIODICAL - ULUSLARARASI SÜRELİ YAYIN
YAYIN ARALIĞI / FREQUENCY of PUBLICATION
6 AYLIK - TWICE A YEAR
DİLİ / LANGUAGE
TÜRKÇE ve İNGİLİZCE - TURKISH and ENGLISH

PRINT ISSN

2146 - 0000

E - ISSN

2146 - 7854

YAYIN KURULU / EDITORIAL BOARD

Prof. Dr. Mustafa Necmi İLHAN – Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Özlem ÇAKIR – Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Merve ÖZAYDIN- Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Dr. Öğretim Üyesi Nergis DAMA – Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Dr. Elif ÇELİK – ÇASGEM

ULUSLARARASI DANIŞMA KURULU / INTERNATIONAL ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Yener ALTUNBAŞ *Bangor University - UK*
Prof. Dr. Mehmet DEMİRBAĞ *University of Sheffield – UK*
Prof. Dr. Shahrokh Waleck DALPOUR *University of Maine – USA*
Prof. Dr. Tayo FASOYIN *Cornell University - USA*
Prof. Dr. Paul Leonard GALLINA *Université Bishop's University – CA*
Prof. Dr. Douglas L. KRUSE *Rutgers, The State University of New Jersey - USA*
Prof. Dr. Özay MEHMET *University of Carleton - CA*
Prof. Dr. Theo NICHOLS *University of Cardiff - UK*
Prof. Dr. Mustafa ÖZBİLGİN *Brunel University - UK*
Prof. Dr. Yıldırım YILDIRIM *Syracuse University - USA*
Doç. Dr. Kevin FARNSWORTH *University of Sheffield - UK*
Doç. Dr. Alper KARA *University of Hull - UK*
Dr. Sürhan ÇAM *University of Cardiff - UK*

ULUSAL DANIŞMA KURULU / NATIONAL ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Ahmet Cevat ACAR *Türkiye Bilimler Akademisi*
Prof. Dr. Cihangir AKIN *Yalova Üniversitesi*
Prof. Dr. Yusuf ALPER *Uludağ Üniversitesi*
Prof. Dr. Onur Ender ASLAN *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi*
Prof. Dr. İbrahim AYDINLI *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*
Prof. Dr. Mustafa AYKAÇ *Kırklareli Üniversitesi*
Prof. Dr. Mehmet BARCA *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi*
Prof. Dr. Aydın BAŞBUĞ *İstanbul Gelişim Üniversitesi*
Prof. Dr. Eyüp BEDİR YÖK
Prof. Dr. Vedat BİLGİN *Cumhurbaşkanlığı Sosyal Politika Kurulu*
Prof. Dr. Erdal ÇELİK YÖK
Prof. Dr. Toker DERELİ *Işık Üniversitesi*
Prof. Dr. Gonca BAYRAKTAR DURGUN *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi*
Prof. Dr. E. Murat ENGİN *Galatasaray Üniversitesi*
Prof. Dr. Bülent ERDEM *Cumhuriyet Üniversitesi*
Prof. Dr. Nihat ERDOĞMUŞ *Yıldız Teknik Üniversitesi*
Prof. Dr. Halis Yunus ERSÖZ *Gençlik ve Spor Bakanlığı*
Prof. Dr. Seyfettin GÜRSEL *Bahçeşehir Üniversitesi*
Prof. Dr. Nükhet HOTAR *Dokuz Eylül Üniversitesi*
Prof. Dr. Erdal Tanas KARAGÖL *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*
Prof. Dr. Aşkın KESER *Uludağ Üniversitesi*
Prof. Dr. Muharrem KILIÇ *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*
Prof. Dr. Tamer KOÇEL *İstanbul Kültür Üniversitesi*
Prof. Dr. Metin KUTAL *Gedik Üniversitesi*
Prof. Dr. Adnan MAHİROĞULLARI *Cumhuriyet Üniversitesi*
Prof. Dr. Ahmet MAKAL *Ankara Üniversitesi*
Prof. Dr. Hamdi MOLLAMAHMUTOĞLU *Çankaya Üniversitesi*
Prof. Dr. Sedat MURAT *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi*
Prof. Dr. Süleyman ÖZDEMİR *Bandırma Onyeddi Eylül Üniversitesi*
Prof. Dr. Ahmet SELAMOĞLU *Fenerbahçe Üniversitesi*
Prof. Dr. Haluk Hadi SÜMER *Selçuk Üniversitesi*
Prof. Dr. Dilaver TENGİLİMOĞLU *Atılım Üniversitesi*
Prof. Dr. İnsan TUNALI *Boğaziçi Üniversitesi*
Prof. Dr. Fatih UŞAN *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Prof. Dr. Cavide Bedia UYARGİL İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Recep VARÇIN Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Erinç YELDAN İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi
Prof. Dr. Kemalettin AYDIN Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Prof. Dr. Yücel UYANIK Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Erdiñ YAZICI Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Dr. Gökçe OK İçişleri Bakanlığı

**Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazar(lar)ına aittir.
Yayınlanan eserlerde yer alan tüm içerik kaynak gösterilmeden kullanılamaz.**

*All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors.
The published contents in the articles cannot be used without being cited.*

Yükseköğretim Mezunlarında İşsizlik ve Nitelik Uyumsuzluğu Olgusu: UNI-VERİ Araştırma Sonuçları Işığında Bir Değerlendirme

The Phenomenon Of Unemployment And Qualification Mismatch In Higher Education Graduates: An Evaluation In The Light Of Uni-Data Research Results

Özlem Çakır¹

Işıl Kellevezir²

Öz

İşsizlik, “çalışma çağı ve gücünde olan kişilerin iş aramalarına rağmen bulamamaları durumu”dur. Genç nüfus, Birleşmiş Milletler (BM) ve Uluslararası Çalışma Örgütü’ne(ILO) göre 15-24 yaş grubunda bulunan kişilerden oluşmaktadır. Bu sınıflandırmaya uygun olarak Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerinde de 15-24 yaşları arasında bulunan işsizler, genç işsiz olarak kabul edilmektedir. Yükseköğretim mezunları arasındaki işsizlik oranı son yılların en dramatik seyrini izlemektedir. Yükseköğretim kurumlarında eğitimini tamamlamasına rağmen işgücü piyasasında niteliğine uygun işler bulamayan bu kesimin yaşadığı sorun nitelik uyumsuzluğu olarak ifade edilmektedir. Nitelik uyumsuzluğu, bireylerin sahip olduğu nitelik düzeyinden düşük veya yüksek işlerde çalışma durumunda ortaya çıkmaktadır. Türkiye’de nitelik uyumsuzluğunun genel görünümü özellikle gençlerin mezun oldukları eğitim seviyesinin altında nitelik gerektiren işlerde istihdam edilmeleri şeklindedir. Bu çalışmada Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi tarafından ulusal çapta gerçekleştirilen UNI-VERİ Araştırmasının bulguları değerlendirilerek, yükseköğretim mezunları arasında nitelik uyumsuzluğu çerçevesinde ortaya çıkan sonuçların analizi yapılmaktadır. Bu analiz, Yükseköğretim Kurumu, Yükseköğretim Program Atlası ve bu atlas içinde yer alan Meslek Atlası verileri ile UNI-VERİ sonuçları karşılaştırılarak gerçekleştirilmektedir.

Anahtar kelimeler: İşsizlik, Genç İşsizliği, Yükseköğretim İşsizliği, Nitelik Uyumsuzluğu

Abstract

Unemployment is “a situation where people of working age and strength are unable to find work despite their search.”. The young population consists of people in the 15-24 age group, according to the United Nations (UN) and the International Labor Organization (ILO). In accordance with this classification, unemployed persons between the ages of 15-24 are considered to be young unemployed in the data of Turkish Statistical Institute (TurkStat). The unemployment rate among higher education graduates has been steadily increasing in recent years. The problem experienced by this section, who, despite completing their education in higher education institutions, did not find suitable jobs in the labour market, is expressed as qualification mismatch. Qualification mismatch occurs when individuals work in jobs that are lower or higher

¹ Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, İİBF, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, ozlem.cakir@deu.edu.tr

² Dr. Öğretim Üyesi, Yaşar Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, isil.kellevezir@yasar.edu.tr

than the qualification level they have. The general view of quality mismatch in Turkey is that young people are employed in jobs that require qualifications below the level of education they graduated from. In this study, the President of the Republic of Turkey UNI-VERI performed nationally by the Human Resources Office evaluated the findings of the study, analysis of the results obtained in the framework of qualifications mismatch between higher education graduates are performed. In this study, the findings of the National UNI-VERI survey conducted by the Office of Human Resources of the presidency of the Republic of Turkey were evaluated. Subsequently, an analysis of the results of qualification mismatch among higher education graduates was carried out. This analysis is carried out by comparing the results of the Higher Education Institution, the Higher Education Program Atlas and the Vocational Atlas data included in this atlas with the results of the UNI-VERI.

Keywords: Unemployment, Youth Unemployment, Qualification Mismatch

GİRİŞ

Türkiye’ de genç işsizliğinin (15-24 yaş) %27,1 ve ne eğitimde ne işte olan gençlerin oranının %29,4 (TÜİK, 2019, İşgücü İstatistikleri) olarak gerçekleşmesi yükseköğretim ve lisansüstü eğitim programları mezunlarının ayrıca ele alınması gereken bir kesim olduğunu düşündürmektedir. Bilim, teknoloji ve yenilikçi üretim alanlarında Endüstri 4.0’ ın da etkisiyle yaşanan büyük değişime uyum sağlanabilmesi ve uluslararası rekabet gücünün yükseltilmesinde nitelikli işgücünün rolü yadsınamaz. Dünya Rekabet Endeksi (2019) sıralamasında Türkiye 61. Sırada olup, sıralamada daha iyi seviyeye gelmesine engel olan etkenler ar-ge yatırımlarındaki yetersizlik, işsizlik ve nitelikli işgücü sorunlarıdır. Nitekim Türkiye işgücü piyasası bileşeninde 141 ülke arasında 109. Sırada, beceriler bileşeninde 78. sıradadır. İşgücü niteliği, nitelikli insan kaynağı istihdamı ve işgücü piyasasının karakteristik özellikleri bu sıralamadaki yeri önemli ölçüde etkileyen değişkenler olmaktadır. Nitelik uyumsuzluğu, mezun ve işgücü piyasası arasındaki dengesiz ilişkinin bir göstergesi şeklinde ortaya çıkmaktadır.

1. İşsizlik ve Genç İşsizliği

İşsizlik, “çalışma çağı ve gücünde olan kişilerin iş aramalarına rağmen bulamamaları durumu”dur. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tanımına göre “iş olmayan, halen çalışmaya hazır olan ve iş arayan kişiler” işsizdir. TÜİK istatistiklerinde “referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan kişilerden; son 4 hafta içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 2 hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan 15 ve daha yukarı yaştaki fertler” işsiz nüfusa dâhil edilmektedir (TÜİK).

Genç nüfus, Birleşmiş Milletler (BM) ve Uluslararası Çalışma Örgütü’ne(ILO) göre 15-24 yaş grubunda bulunan kişilerden oluşmaktadır. Bu sınıflandırmaya uygun olarak Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerinde de 15-24 yaşları arasında bulunan işsizler, genç işsiz olarak kabul edilmektedir. Türkiye’ de genç işsizliğinin (15-24 yaş) %27,1 ve ne eğitimde ne işte olan gençlerin oranının %29,4 (TÜİK, 2019, İşgücü İstatistikleri) olarak tespit edilmektedir. Bu oranlar oldukça yüksektir. Aslında Türkiye genç işgücü potansiyeli açısından oldukça avantajlı konumdadır. Yapılan nüfus tahminlerine göre 2040 yılına kadar genç nüfus oranı azalan bir seyir izlemekle beraber Türkiye için fırsat

penceresi olmaya devam edecektir (UNDP, 2018). Ancak Türkiye’de, 2023 yılına kadar artacak olan çalışma çağındaki nüfusta daha büyük bir genç işsizliği ile karşılaşılması ve genç nüfusun sahip olduğu potansiyelin kullanılmamasının sonuçlarının, 2040 yılından sonra yaşlanan nüfusun sosyal güvenlik gibi sorunları ile daha da ağırlaşması muhtemel görülmektedir (Erdayı, 2009: 138). Genç işsizliği oranları, hemen hemen tüm ülkelerde genel işsizlik oranlarının üzerinde seyir izlemektedir. Gençlerin işgücü piyasasındaki, işgücü piyasasında deneyim sahibi olmamaları, işverenler açısından işe alınması daha maliyetli bir çalışan grubunu temsil etmeleri, eğitimden okuldan işe geçişte yaşanan sorunlar gibi birçok faktör gençlerin işgücü piyasalarında dezavantajlı bir konumda olmalarına sebebiyet vermektedir (Metin, 2016: 78). Gençlerin işgücü piyasasındaki dezavantajlı konumları eğitim düzeyi ne olursa olsun eğitimden iş yaşamına geçişte yaşanan sorunlarda yoğunlaşmaktadır. Mezun oldukları okul itibarıyla çalışabilecekleri konumlarda işe yerleşememeleri, uzmanlık alanında çalışma olanağı bulamamaları, işsizliğin nicel görünümünün yanında niteliksel boyutları ve eksik istihdam boyutu hakkında da çalışmalar yapılması gerektiğine işaret etmektedir.

Genç işsizliğinin yüksek olması, birçok ülkede gençlerin potansiyelinden tam olarak yararlanılmamasına, farklı düzeylerde psikolojik ve sosyal problemlere de yol açmaktadır. Umutsuzluk, kötümserlik, öfke ve yılgınlık gibi pek çok psikolojik sonuç aynı zamanda gençlerin sosyal açıdan da gerilemelerine neden olurken, potansiyellerini zayıflatan bir etki yaratmaktadır. Yapılan araştırmalar, işsiz bireylerde depresyon riski puanlarının ilk ayda daha düşükken, işsizlik süreleri 6 ayı geçen bireylerde depresyon riski puanlarının daha yüksek olduğunu, işsizlik süresi arttıkça depresyon riski de arttığını göstermektedir (Polat ve Bacak, 2018, 37).

Genç nüfusun hızlı artması ve ekonomideki dönemsel daralmalar, yeni işlerin yaratılmaması ve işgücü piyasasında bilgi akışının yetersizliği, nitelikli istihdam koşullarının oluşmaması, ücretler genel düzeyi gibi makro etkiler işgücü talebine ilişkin özellikler yanında, genç işgücünün niteliğindeki eksiklikler, eğitimden çalışma yaşamına geçişte yaşanan zorluklar, uzun süreli işsizlikten kaynaklanan umutsuzluk, sık iş değiştirme şeklindeki işgücü arzına ilişkin gelişmeler de genç işsizliğinin nedenleri arasındadır. Bireylerin genç yaşlarda çalışma hayatından uzak kalması, üretim potansiyeli ve iş fırsatlarını yakalama şansını olumsuz etkilemektedir (Açıkgöz, 2017: 11). Belçika da genç işsizliğine çare aramak üzere 1999 yılında geliştirilmiş olan Rosetta Planı gençlerin işgücü piyasasında ilk iş deneyimlerini gerçekleştirmeleri, işgücü piyasasına uyum sağlamaları ve kendi niteliklerine uygun işlere yerleşmeleri amacını gütmüştür (EUROFOUND, 2019). Söz konusu plan Belçika’da kısa vadede olumlu sonuçlar vermiştir. Türkiye’de de “Gençler İçin Başlama Vuruşu” başlıklı proje, Rosetta Planından esinlenilerek hayata geçirilmeye çalışılmıştır. Belçika Rosetta Planının Türkiye’de uygulanabilirliğine dair eleştiriler (Uyanık ve Bedir, 2006) ile nasıl uygulanabileceğine yönelik öneriler çerçevesinde (Baştaymaz ve Serdar, 2006) plan, yükseköğretim mezunu gençleri hedef kitle olarak seçmemiş, meslek lisesi ve dönem itibarıyla düz liselerden mezun olan gençleri hedeflemiştir. Ayrıca orijinal planda mevcut olan zorunlu istihdam koşulu kaldırılmıştır. Konukman’a (2007), bu nedenle proje doğarken ölmüştür. Genç işsizliğine dönük olarak geliştirilen ve gençlerin ilk iş deneyimlerini gerçekleştirmeleri açısından büyük öneme sahip olan bu planın Türkiye’de genç işsizliği sorununu çözmesi beklenirken, birkaç pilot il ile sınırlı kalan, sadece lise mezunu gençlere odaklanan ve zorunlu istihdam şartı taşımayan biçimi ile

istenen sonucu vermediği görülmüştür. Gençlerin niteliklerine uygun işlere yerleşmeleri konusu ise gündeme gelmemiştir.

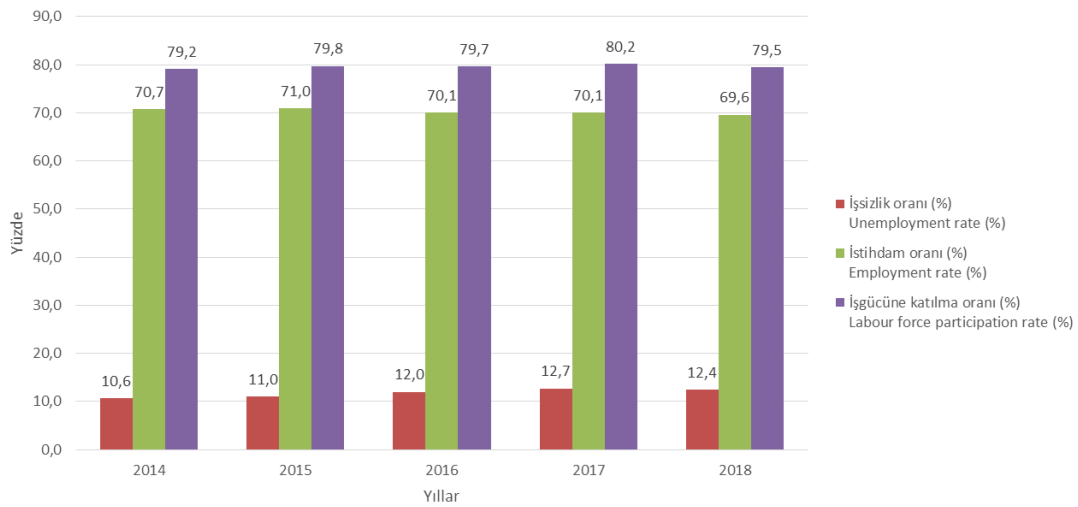
2. Yükseköğretim Mezunlarında İşsizlik

Genç işsizliği içinde yükseköğretim mezunları ile lisansüstü program mezunlarının işsizliği işgücü piyasasında eğitim ve nitelik değişkenleri ile ele alınması gerek ayrı bir boyuttur. En yüksek işsizlik oranının % 13,9 oranı ile yükseköğretim mezunları arasında olduğu görülmektedir (TÜİK, 2017). Tüm gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde eğitim düzeyi yükseldikçe işsizlik oranı genel olarak düşmekle beraber, çalışmalar geliştiren ülkelerde işsizlik düzeyi ile eğitim düzeyi arasında olması gereken negatif ilişkinin azaldığını göstermektedir (Erdem ve Tuğcu, 2012: 299-309; Bağcı, 2018: 352). Türkiye’de Yükseköğretim mezunlarının istihdam oranlarındaki düşüşe rağmen eğitim seviyesine göre istihdam oranlarının son zamanlarda yükselmekte olduğu, ancak diğer OECD ülkelerine göre Türkiye’de yükseköğretim mezunu olmanın bir gelir elde etmek için hala büyük bir avantaj sağladığı da vurgulanmaktadır (OECD, 2017a).

Eğitim düzeyinin yüksek olması işgücü piyasasında iş bulma olasılığını artıran bir rol oynamaktadır. Yükseköğretimin istihdam üzerindeki olumlu etkisi ve gençlere daha iyi yaşam fırsatları sunması, doğal olarak yükseköğretime olan talebi artırırken, talebin yüksekliği hem gençler hem de eğitim sistemi üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır (Tanrıku, 2011: 44).

Ancak OECD’nin Bir Bakışta Eğitim 2017 Raporuna göre Yükseköğretim Türkiye’de eskiye oranla iş piyasasında istihdam açısından daha az avantaj sağlamaktadır. Aynı raporda yükseköğretim derecesiyle birlikte istihdam oranları hala artmasına rağmen, OECD ülkelerinde ortalama yüzde 2’lik oranla karşılaştırıldığında 2000 yılından beri yükseköğretim mezunları için istihdam oranlarında yüzde 9’luk düşüşle bu farkın son zamanlarda azaldığı belirtilmiştir (OECD, 2017a).

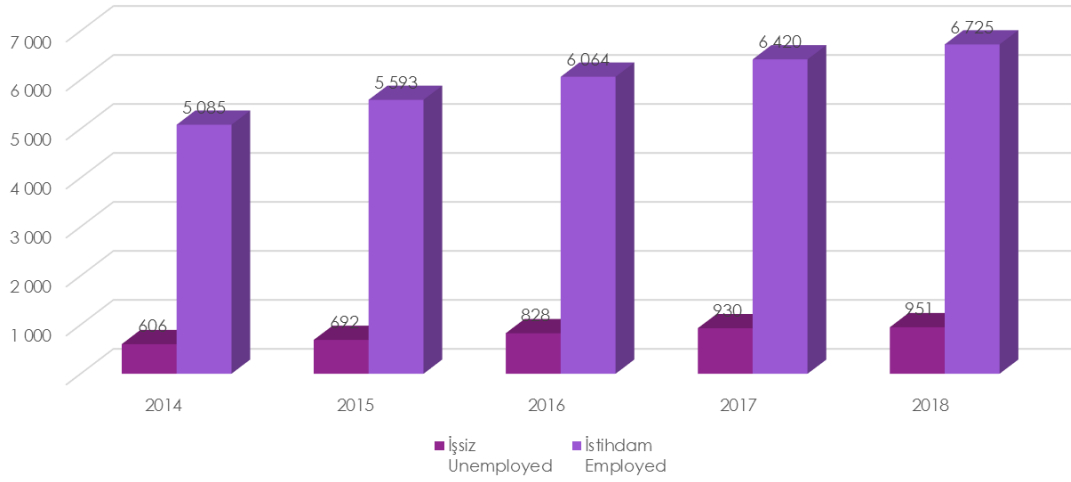
Grafik 1: Yükseköğretim İşgücüne Katılma, İstihdam ve İşsizlik Oranları

Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri (2019)

Grafik 1’de yükseköğretim mezunu gençlerin işgücüne katılma oranının %80 civarında seyrettiğini, ancak işgücü piyasasında tümünün iş bulamadığını göstermektedir. 2014’ten 2019 yılına dek yükseköğretim mezunlarında işsizlik oranının yükseldiği gözlenmektedir. Aynı şekilde Grafik 2’de de sayı olarak işsiz ve istihdam edilenler görülmektedir. İşsiz sayısında ciddi bir artış kaydedilmiştir. İstihdam edilememe, yükseköğretim mezunu gençliğinin ayı zamanda üretime ve millî gelir artışına katılamaması, sahip olduğu nitelikleri katma değere dönüştürememesine neden olmaktadır. Bu istatistiki veriler işsizlerin nitelik düzeyleri ile uyumlu bir işe yerleşip yerleşmedikleri konusunda da fikir vermemektedir. Göstergeler sadece iş aramaya, iş bulup bulamamaya dönük bilgileri işaret etmektedir. Oysa işsizlik niceliksel olduğu kadar niteliksel yapısıyla da incelenmesi gereken bir olgudur.

Grafik 2: Yükseköğretimli İşsiz ve İstihdam Edilen Sayıları

Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri (2019)

İşgücü piyasasında yükseköğretim mezunu gençlerin işgücüne katılma oranları, istihdam ve işsizlik oranları bu şekilde problemlili bir alan teşkil ederken, sayısal olarak işsizlik oranının ötesinde üzerinde durulması gereken konulardan biri de işgücü niteliğini belirleyen eğitim boyutudur. 2019 yılında 2.528.031 kişi üniversiteye başvurmuş ve 904.176 kişi üniversiteye yerleşmiştir. (YÖK, 2019). 2018’de üniversiteye başvuranların yerleşme oranı %36’ya düşmüştür. Net okullaşma oranı belli bir eğitim kademesine kayıtlı öğrencilerden, o eğitim kademesiyle ilişkili yaş grubu içinde bulunanların, yine o eğitim kademesiyle ilişkili yaş grubu nüfusuna oranıdır (Günay ve Günay, 2016: 15). 2017-18 öğretim döneminde yükseköğretimde yükseköğretime kayıtlı toplam öğrenci sayısının o ülkenin yükseköğretim çağındaki kişi sayısına oranı olan brüt okullaşma oranı %107,4’e ulaşırken, 2018-19 öğretim döneminde yükseköğretim çağındaki gençlerden, yükseköğretim kurumlarına kayıtlı olanların yüzdesi olan net okullaşma oranı %44,1’e düşmüştür. Genç işgücü potansiyeli açısından nitelikli işgücünün yetiştirilmesi ve istihdamında öncelik yükseköğretimde net okullaşma oranını düşüren faktörlerin ele alınmasıdır.

İşletme, yönetim ve hukuk popüler çalışmalar alanları olsalar da mezunlarına diğer alanlara göre daha az çalışma alanı sağlamaktadır: bu alanlardan mezun olanların %73'ü işe girmektedir, Türkiye'de yükseköğretimden mezun olup iş sahibi olanların %75'lik oranının altındadır. En yüksek istihdam oranına sahip alanlar ise mühendislik, imalat ve yapı, ve sağlık ve refahtır (her ikisi de %78), ancak tüm OECD ve ortak ülkeler arasında en düşük sıralamayla sanat, edebiyat, sosyal bilimler, gazetecilik ve bilişim %67'lik bir orana sahiptir. (OECD, 2017b).

Tüm dünyada yükseköğretimin işlevi sadece işgücü piyasasına eleman yetiştirmek değil, evrensel bilgiler ve yetkinlikler kazandırmaktır. Ancak bu yetkinlikler bireysel özelliklere göre şekillenmekte, ulusal ve uluslararası olarak belirlenen yeterliliklere göre de istihdama olanak sağlamaktadır. Türkiye'de yükseköğretime yönelik talebin artmasının önemli nedenlerinden biri işgücü piyasası koşullarına ilişkin beklentiler olup, daha yüksek eğitim derecelerini tamamladığında işgücü piyasasında daha iyi iş imkânları, daha yüksek ücretler ve sosyal haklar ile daha yüksek istihdam güvencesi elde edebileceği beklentisini taşımakta olduğu belirtilmektedir (ÇASGEM, 2019: 187). Evrensel bilgiler küreselleşen dünyada ve işgücü piyasalarında meydana gelen teknolojik, ekonomik, sosyal gelişmelere uygun olarak güncelleşmesi gereken bilgilerdir. İşgücü piyasasının çalışanlardan beklediği nitelik ve beceriler eğitim sistemi içinde yer almadığında eğitime yapılan yatırımların da israfı anlamına gelmektedir. Bu açıdan her ülkede eğitim sisteminin yeniden gözden geçirilerek, işgücü piyasasının taleplerine daha duyarlı hale getirilmesi giderek daha çok önem taşıyan bir konu haline gelmiştir. Bu durum kişisel refahı arttıracak gibi ülkelerin uluslararası rekabet edebilirliğine ve kalkınmasına olumlu katkı sağlayacaktır.

3. Nitelik Uyumsuzluğu

Günümüz işgücü piyasalarında işsizlik kadar önemli olan bir konu da nitelik uyumsuzluğudur. (Mavromaras and McGuinness, 2007; Sloane 2014; Pholphirul 2017). Nitelik uyumsuzluğu işgücü piyasasındaki bireylerin yapmakta oldukları işlerle uyumlu olmayan eğitim düzeylerine işaret etmekte ve uyumsuz eşleşme olarak ifade edilmektedir (Kurnaz, 2015: 87). Konunun önemi, işgücü piyasasında ihtiyaç duyulan nitelik ve beceri düzeylerine ve dolayısıyla yetkinlik türlerine göre işe alım yerine, işgücü arzı fazlalığı ve işsizlik oranının yüksekliği sebebiyle nitelik istemlerinin yüksek düzeyde belirlenerek istihdamın gerçekleşmesinden kaynaklanmaktadır. Bu durum istihdam edilecek yeni mezunlarda mevcut nitelik, beceri ve yetkinlik düzeylerinin mezun oldukları eğitim kurumlarında ne derece kazandıklarının ve işverenlerin istihdamda bekledikleri nitelik istemlerinin ne olduğunun sorgulanmasını gerekli kılmaktadır.

Nitelik ya da vasıf uyumsuzluğu, kişilerin çalıştıkları işlerin eğitim seviyelerine göre daha az ya da daha yüksek nitelik gerektirdiği durumlarda ortaya çıkmaktadır. Eğer kişiler eğitim seviyelerine göre daha az nitelikli işlerde çalışıyorlarsa fazla nitelik uyumsuzluğu, eğitimlerine kıyasla daha yüksek nitelikler gerektiren işlerde çalışıyorlarsa ise eksik nitelik uyumsuzluğu söz konusudur. Avrupa ülkelerinin hemen hepsinde farklılıklar arz etse de aşırı eğitimlilik ve yatay uyumsuzluğun her ikisinin de yaşandığı saptanmıştır (Sam, 2019:8).

ÇASGEM tarafından gerçekleştirilen Türkiye İşgücü Piyasasında Uyumsuz Eşleşme Analizi Araştırma Projesi Raporunda ortaya konuşan bulgular Türkiye’de yükseköğretim mezunlarının yüzde 31.6’sının nitelik düzeyinin altındaki işlerde çalışıyor olduğunu; Türkiye ekonomisinin söz konusu nitelikli bireyleri için yeterince nitelikli iş yaratamadığını göstermiştir (ÇASGEM, 2019: 185). Eğitimli işgücünün istihdam olanağını yeterince bulamadığı bir işgücü piyasasında, yükseköğretim mezunları arasında görülen işsizlik oranının yüksekliği eğitimli işgücü arzı ile eğitimli işgücüne yönelik talebin birbiriyle uyumlu olmadığını göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

4. UNI-VERİ Araştırması ve Sonuçların Analizi

Yükseköğretim mezunlarının işgücü piyasasında iş bulma oranlarının ve istihdam edilebilirliklerinin yüksek olması beklenmekte iken işsizlik oranının giderek artıyor olması araştırmanın analiz etmeyi amaçladığı konunun odağını oluşturmaktadır. Türkiye’de gerçekleşen genç işsizliği ve yükseköğretim işsizliği oranlarının yüksekliği, konunun sadece niceliksel göstergelerle değil alan ve bölüm bazındaki analizlerle de incelenmesi gerekliliğini göstermektedir. Yükseköğretim ve istihdam ilişkisine yönelik yapılan nicel ve nitel akademik çalışmalarda (Arpar vd. 2017; Demirer 2016; Erdoğan, 2019; Kellevezir ve Çakır, 2019) yükseköğretim ile iş dünyası beklentileri arasındaki uyumsuzluğun yüksek olduğu ve eğitimli genç işsizliğinin ayrıca ele alınması gereken bir konu olduğu vurgulanmaktadır. İşgücü planlamasının temel öncülünün mevcut eğitim sistemi içinde mezunların nicelik ve nitelik yönünden belirlenmesi, istihdam oranları ve koşullarının ortaya konulması, talep ve arz öngörümlemesi için temel sorunların analiz edilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada Ulusal bir araştırma olan ve Türkiye’de geniş çaplı ilk araştırma olan UNI-VERİ araştırma sonuçlarının nicel ve nitel bulgularından hareketle yükseköğretim mezunlarında işsizlik olgusunun nitelik uyumsuzluğu çerçevesinde analizi amaçlanmıştır. Ulusal araştırmanın yöntemi, göstergeleri, temel bulguları ve özellikle en sorunlu olduğu tespit edilen meslek alanları ve bölümlere ilişkin sonuçları karşılaştırmalı analizler yapılarak öneriler geliştirilmiştir.

Türkiye’de ilk kez tüm yükseköğretim alanlarından mezunların istihdam durumlarına ilişkin bir çalışma, merkezi bir otorite tarafından gerçekleştirilmiş ve kamuoyuna sunulmuştur. İlk olması ve kapsamlı bir araştırmaya olan ihtiyacı karşılamaya olanak sağlaması bakımından önem taşıyan ve UNI-VERİ ismini taşıyan araştırma Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi’nce gerçekleştirilmiştir (<https://www.cbiko.gov.tr/projeler/uni-veri>). Bu çalışmada, UNI-VERİ Araştırma sonuçlarının değerlendirilmesi yapılarak, yükseköğretim mezunlarındaki istihdam oranları, ücret seviyeleri, kamuda iş bulma oranları, nitelik uyumsuzluğu sonuçları özelinde işsizlik olgusunun analizi yapılmıştır. Bu analiz, Yükseköğretim Kurumu, Yükseköğretim Program Atlası ve bu atlas içinde yer alan Meslek Atlası verileri ile UNI-VERİ sonuçları karşılaştırılarak gerçekleştirilmiştir.

4.1. Amacı

UNI-VERİ araştırmasının temel amacı yükseköğretime geçiş yapacak öğrencilerin bilgiye dayalı tercihler yapabilmelerine rehberlik etmek, üniversite bölümlerinin iş bulma sürelerini, ücretlerini ve nitelik ölçümlerini kamuoyuna açarak üniversite tercihi yapacak olan gençlere karar verme süreçlerinde yardımcı olmak, üniversite adaylarının yanı sıra öğrencileri üniversiteye hazırlayan eğitim kurumlarına, rehber öğretmenlere ve ebeveynlere bölümler hakkında doğru bilgi vermek, yükseköğretimdeki ihtiyaçları

politika yapıcıların dikkatine sunmak olarak belirtilmiştir (<https://www.cbiko.gov.tr/projeler/uni-veri>)

4.2. Araştırmanın Yöntem ve Göstergeleri

Araştırmada verilerin nasıl toplandığına ilişkin açıklamalarda Yükseköğretim Kurumundan alınan mezun bilgileri ile Sosyal Güvenlik Kurumundan alınan istihdam verilenlerinin eşleştirilerek kapsamlı mikro veri setlerinin oluşturulduğu ve analiz edildiği belirtilmiştir ((<https://www.cbiko.gov.tr/projeler/uni-veri>). Araştırma 2014-2018 yılları arasında 4 yıllık bir programdan mezun olan öğrencilerin bilgileri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Açık öğretim fakülteleri ve 35 yaş üzerindeki mezunlar analize dâhil edilmediği belirtilmiştir.

Araştırmada kullanılan göstergeler ve açıklamaları Tablo 1’de sunulmuştur:

Tablo 1: UNI-VERI Araştırma Göstergeleri ve İçerikleri

Gösterge	İçerik
Ücret	Mezuniyet sonrası bulunan ilk işteki ücret baz alınarak hesaplanan ortalama ücret. Mezuniyetten 6 ay öncesine kadar bulunan işler, mezuniyet öncesi işi bırakmamış olmak kaydıyla analize dahil edilmiştir. SGK verilerinden elde edilen ücretler Tüketici Fiyat Endeksi kullanılarak 2018 yılı reel ücretine sabitlemiştir.
İstihdam Oranı	Mezuniyet sonrası ilk 12 ay içerisinde bir işe yerleşme oranı
İş Bulma Süresi	Mezuniyetten ilk işe yerleşene kadar geçen süre (ay bazında)
Nitelik Uyuşmazlığı	İlgili bölümden mezun olan öğrencilerin kendi niteliklerine, eğitim seviyelerine göre, uygun işlerde çalışıp çalışmadıklarını göstermektedir.
Kamuda İşe Yerleşme Oranı	İlgili bölüm mezunların yüzde kaçının ilk işlerinde kamu sektöründeki bir pozisyona yerleştiğini göstermektedir. (Kamu-özel ayrımı SGK verilerinde yer alan sözleşme statüsü (4A/B/C) kullanılarak belirlenmiştir)

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi, 2019.

Tabloda *nitelik uyumsuzluğu* olarak belirtilen ve bu çalışmanın odağını oluşturan mezunların nitelikleri ile istihdam edildikleri işlerdeki vasıf seviyesi arasındaki farklılık, bu çalışmada *nitelik uyumsuzluğu* olarak ifade edilmektedir. Nitelik uyumsuzluğu UNI-VERI araştırmasında Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) standart meslek (ISCO) ve beceri setleri sınıflandırmasına dayalı geliştirilen yöntemle hesaplanmıştır. Bu yöntemle göre kişilerin beceri seviyeleri 1-4 arasında değişen bir ölçekte değerlendirilmektedir. Ölçeğin 1 değeri ilköğretim ile kazanılan nitelikleri, 4 değeri ise yükseköğretim ile kazanılan nitelikleri tanımlamaktadır. Eğitim süresi ve uzmanlık seviyelerini dikkate alan bu ölçek Tablo 2’de gösterildiği gibi sınıflandırılmaktadır:

Tablo 2: Beceri Seviyeleri Sınıflandırması

Beceri Seviyesi	Beceri Seviyesi İçerik ve Kapsamı
1	5 yıl süren ilköğretimi içeren ve UNESCO'nun Uluslararası Standart Eğitim Sınıflandırması olan ISCED 'in Kategorisi göz önüne alınarak tanımlanmıştır. Seviye 1'deki meslekler, tekdüze fiziki ve elle yapılan görevlerin gerçekleştirilmesini içermektedir
2	Ortaöğretimin birinci ve ikinci aşamalarını kapsayan ISCED'in Kategori 2'si ve Kategori 3'ü göz önüne alınarak tanımlanmıştır. Beceri Seviyesi 2'deki meslekler genellikle, makinelerin ve elektronik ekipmanların kullanımı; taşıtların kullanımı; elektrikli ve mekanik ekipmanların tamir ve bakımı; ve bilgilerin depolanması, düzenlenmesi ve kullanılması gibi görevlerin yerine getirilmesini kapsamaktadır
3	ISCED'in Kategori 5'i göz önüne alınarak tanımlanmış, 17-18 yaşlarında başlayan ve yaklaşık 4 yıl süren ve bir üniversite lisans derecesine eşdeğer olmayan bir dereceyi sağlayan bir eğitimi kapsamakta. Beceri Seviyesi 3'teki meslekler genellikle uzmanlaşmış bir alanda uygulama, teknik ve işlemsel geniş kapsamlı bilgi gerektiren karmaşık teknik ve uygulama görevleri gerçekleştirilmeyi içermektedir
4	ISCED Kategori 6 ve Kategori 7 göz önüne alınarak hazırlanmış; 17-18 yaşlarında başlayan, yaklaşık 3, 4 veya daha fazla yıl süren, yükseköğretim lisans derecesini veya lisansüstü bir dereceyi sağlayan eğitimi kapsamaktadır. Beceri Seviyesi 4'teki meslekler, genellikle uzmanlaşmış bir alanda karmaşık problem çözme, karar verme ve yoğun kapsamlı teorik ve uygulama bilgisine dayalı yaratıcılık gerektiren görevlerin gerçekleştirilmesini içermektedir.

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi, 2019.

Lisans derecesini tamamlamış bir kişinin beceri seviyesi 4 olan profesyonel meslek mensuplarından birinde istihdam edilmesi uygundur. Lisans derecesine sahip bir kişi, gerektirdiği beceri seviyesi 3, 2 ya da 1 olan mesleklerde istihdam edilirse, kendi niteliklerine göre daha az kalifiye işleri yürütüyor olacağı için ortaya nitelik uyumsuzluğu sorunu ortaya çıkacaktır. Bu nedenlerle nitelik uyumsuzluğu 0 ile 3 arasında ölçülmekte, üniversite mezunları beceri seviyesi 4 olan "profesyonel mesleklerde" istihdam edilirlse nitelik uyumsuzluğu 0 değerini, beceri seviyesi 1 olan "nitelik gerektirmeyen işlerde" istihdam edilirlse, gösterge uyumsuzluğun en yüksek olduğu 3 değerini almaktadır. Örneğin üniversite mezunu bir kişi lise mezununun niteliklerini gerektiren bir işte istihdam ediliyorsa fazla vasıf uyumsuzluğu, lise mezunu bir kişi, üniversite mezunlarının niteliklerini gerektiren bir işte istihdam ediliyorsa ise eksik vasıf uyumsuzluğu ortaya çıkmaktadır. Nitelik uyumsuzluğu çalışanların iş memnuniyetini, üretkenliği ve ücret aralarındaki eşitsizlikleri etkilemesi bakımından önemli bir işgücü piyasası göstergesidir.

4.3. Bulgular

Üniversite mezunlarının işgücü piyasası performansları «bölüm bazında» değerlendirilmiştir. İstihdam oranı, mezuniyet sonrası ilk 12 ay içerisinde bir işe yerleşme oranını ifade etmektedir. Seçilmiş bölümlerde istihdam oranları Tablo 3'te görülmektedir. İlk sırada Pilotaj yer almakta, sırasıyla eczacılık, fizyoterapi, odyoloji, , hemşirelik gibi sağlık hizmetlerine yönelik bölümler ile mühendislik alanlarından tekstil mühendisliği ile inşaat mühendisliği ile gıda mühendisliği istihdam oranı en yüksek bölümler de ilk on sırada bulunmaktadır. Dış hekimliği de 70 bölüm arasında 10. sıradaki istihdam oranı en yüksek bölümdür. Tarih, İktisat, Gemi Mühendisliği, Beslenme ve Diyetetik, Ziraat ve Tarım, Coğrafya, Türk Dili ve Edebiyatı, Siy. Bil. Kamu Yön. Ulus. İliş., Biyo-mühendislik, Maliye istihdam oranları en düşük bölümler olup kontenjanlar ve yerleşen sayıları ile birlikte değerlendirilecektir.

Tablo 3: İstihdam Oranı Örnekleri

Bölümler	İstihdam Oranları
1. Pilotaj	%77
2. Eczacılık	%73
3. Fizyoterapi	%69
4. Odyoloji	%67
5. Tekstil Mühendisliği	%67
6. Hemşirelik	%64
7. İnşaat Mühendisliği	%61
8. Mimarlık	%60
9. Gıda Mühendisliği	%59
10. Dış Hekimliği	%58

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi, 2019

Kamu sektöründe kamu görevlisi olarak işe yerleşme oranlarını seçilmiş bölümler özelinde gösteren Tablo 4'te tıp başta olmak üzere sağlık alanında olduğu görülmektedir. Hukuk 5. sırada, İslami Bilimler 6. Öğretmenlik ise %19'luk oranla 8. Sırada yer almaktadır.

Tablo 4: Kamuda İşe Yerleşme Oranı Örnekleri

Sıralama	Bölüm	Oran
1	Tıp	%96,
2	Sağlık Hizmetleri,	%36
3	Dış Hekimliği	%32
4	Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik	%29
5	Hukuk	%26
6	İslami Bilimler	%22
7	Veterinerlik	%21
8	Öğretmenlik	%19
9	Otomotiv Mühendisliği	%18
10	Sosyal Hizmetler	%17

12	Maliye	%13
15	Siy. Bil. Kamu Yön. Ulus. İliş.	%12
18	Hemşirelik	%10
33	İşletme	%7
42	Çalışma Ekonomisi	%6
62	Sosyoloji	%3
63	Endüstri Mühendisliği	%3
64	Uluslararası Ticaret	%3

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi, 2019.

İş Bulma Süresi mezuniyetten ilk işe yerleşene kadar geçen sürenin ay bazında hesaplanması ile bulunmuştur. Buna göre iş bulma süresi en uzun olan bölümler Tablo 5'te görülmektedir.

Tablo 5: İş Arama Süresi En Yüksek Bölümler

Sıralama	Bölüm	Oran
60	Sağlık Yönetimi	10 ay 3 gün
61	İstatistik	10 ay 9 gün
62	Beslenme ve Diyetetik	10 ay 10 gün
63	Coğrafya	10 ay 24 gün
64	Biyoloji	10 ay 25 gün
65	Türk Dili ve Edebiyatı	10 ay 27 gün
66	Kamu Yön. , Siyaset Bil. , Ulu. İliş.	11 ay 1 gün
67	Öğretmenlik	11 ay 22 gün
68	Maliye	12 ay 3 gün
69	Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik	12 ay 11 gün

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi, 2019.

İş bulma süresi en uzun bölümler Sağlık Yönetimi, İstatistik, Beslenme ve Diyetetik, Coğrafya, Biyoloji, Türk Dili ve Edebiyatı, Siy. Bil. Kamu Yön. Ulus. İliş., Öğretmenlik, Maliye, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik'tir. Bu bölümlerin uzun süreli işsizlik olgusu ile karşı karşıya olduğu görülmektedir. Nitelik uyumsuzluğuna ilişkin bulgular Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6: Nitelik Uyumsuzluğu Seçilmiş Bölüm Örnekleri

Sıralama	Bölüm	Oran
1	1. Eczacılık	0.01
2	2. Tıp	0.13
3	3. Hukuk	0.15
4	4. Fizyoterapi	0.18
5	5. Odyoloji	0.19
6	6. Hemşirelik	0.19
7	7. İslami Bilimler	0.29

8	8. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik	0.32
9	9. Diş Hekimliği	0.34
10	10. Uçak Mühendisliği	0.35

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi, 2019.

Kamu Yönetimi, Maliye, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, İşletme, Ekonometri bölümlerinin nitelik uyumsuzluğu en yüksek bölümlerdir. Aynı zamanda bu bölümler kontenjan ve yerleşen sayısı açısından da en yüksek sayılara ulaşmakla beraber, büyük ve kurumsal üniversiteler dışında kalan üniversitelerde kontenjanları doldurulamadığı görülmüştür.

Bütünsel olarak Kamu Yönetimi- Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümlerinin göstergelerine bakıldığında istihdam oranında %33 ile 70 bölüm arasında 67. sırada; iş bulma süresinde 11 ay 1 gün ile 66. sırada; ücrette 2.576 TL ile 51. sırada; nitelik uyumsuzluğunda 1.49 puan ile 61. sırada; kamuda işe yerleşme oranında ise %12 ile 15. Sırada olduğu görülmüştür. Bölümler ve eğitim alanları bazında belirtilen göstergelerdeki bulguların bölüm tercihinde bulunacak adaylara ve onlara yol gösteren rehber öğretmenlere, işçi işveren ilişkileri açısından öğretim planlarının gözden geçirilmesinde akademisyenler ve yöneticilere, üniversite yönetimleri ile merkezi olarak kontenjanların gözden geçirilmesinde Yükseköğretim Kuruluna oldukça çarpıcı bilgiler sunduğu tespit edilmiştir.

4.4. UNI-VERİ Bulguları ile Yükseköğretim Program Atlası ve Meslek Atlası Karşılaştırması

UNI-VERİ bulguları programların işgücü piyasası performanslarına ilişkin istihdam oranları, iş bulma süreleri, ücret ortalamaları ve nitelik uyumsuzluğu konularında betimleyici bilgiler sunmaktadır. Bu bulgular yükseköğretim kurumlarındaki programların kontenjanları ve yerleşen öğrenci sayıları ile karşılaştırıldığında, eğitim planlaması ve işgücü planlaması açısından çarpıcı bulgulara erişilmektedir.

UNI-VERİ bulgularına göre istihdam oranları en düşük bölümler baz alınarak ve Yükseköğretim Kurulu Program Atlası ve Meslek Atlasından yararlanılarak söz konusu bölümlerin mevcut kontenjan ve yerleşen öğrenci sayıları hesaplanarak yapılan karşılaştırma Tablo 7'de sunulmuştur. Tarih, İktisat, Gemi Mühendisliği, Beslenme ve Diyetetik, Ziraat ve Tarım, Coğrafya, Türk Dili ve Edebiyatı, Siy. Bil. Kamu Yön. Ulus. İliş., Biyo-mühendislik, Maliye istihdam oranları en düşük bölümler olup, Tarih, Coğrafya ve Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinin kontenjanlarını doldurduğu gözlenmektedir. Öğretmen olarak istihdam edilme beklentisinin yüksek olduğu bu bölümlerin kontenjanlarının dolması; mezun sayılarının artması ve iş arama sürecine girmeleri anlamına gelmektedir. Oysaki yapılan sınıflandırmaya göre 70 bölüm ve eğitim alanı arasında istihdam oranı en düşük son on bölüm arasında yer almaları işgücü piyasasında bu bölüm mezunlarına ihtiyaç olmadığına açık bir göstergesidir. İktisat ve Maliye bölümleri ise kontenjanlarını dolduramamakla birlikte yine istihdam oranı en düşük son on bölüm içerisinde yer almaktadırlar.

Tablo 7: İstihdam Oranları En Düşük Bölümler ve Kontenjanlar ile Yerleşen Öğrenci Sayıları

	İstihdam Oranları En Düşük Bölümler(%)	Kontenjan	Yerleşen
60. TARİH	40	11.656	11.479
61. İKTİSAT	39	14.171	8.047
62. GEMİ MÜHENDİSLİĞİ	39	810	628
63. BESLENME VE DİYETETİK	39	5632	4704
64. ZİRAAT VE TARIM	38	1867	1381
65. COĞRAFYA	36	3.655	3.647
66. TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI	36	11.845	11.640
67. SİY. BİL. KAMU YÖN. ULUS. İLİŞ.	33	25339	16607
68. BİYOMÜHENDİSLİK	32	645	575
69. MALİYE	31	7.903	5.484

UNI-VERİ bulgularına göre nitelik uyumsuzluğu en düşük bölümler üzerinden yapılan karşılaştırma ise Tablo 8’de sunulmuştur. Bu karşılaştırmaya göre Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Uluslararası İlişkiler, İşletme, Sağlık Yönetimi, İktisat, Ekonometri, Çalışma Ekonomisi, Bankacılık ve Sigortacılık, Arkeoloji, Maliye ve Turizm bölümleri mezunları nitelik uyumsuzluğu en yüksek bölümlerdir. Dolayısıyla niteliklerine uygun işlerde istihdam olanağı bulamayıp farklı işlerde çalışmaktadırlar. İktisadi ve İdari Bilimler alanı mezunların istihdam sorunları bu tabloda da göze çarpmaktadır. Ayrıca Arkeoloji ve Turizm bölümlerinin kontenjan ve yerleşen sayıları bazında karşılaştırıldığında bölümlerin artık talep görmediği ve işgücü piyasasında uygun işlerde istihdam olanağı bulamadıkları halde yükseköğretim kurumlarındaki kontenjanların hala çok yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 8: Nitelik Uyumsuzluğu En Yüksek Bölümler ve Kontenjanlar ile Yerleşen Öğrenci Sayıları

	Nitelik Uyuşmazlığı En Yüksek Bölümler	Kontenjan	Yerleşen	Açıklama
61. Siy. Bil. Kamu Yön. Ulus. İliş.	1,49	25339	16607	
62. İşletme	1,49	16.794	10.421	Sadece İşletme
63. Sağlık Yönetimi	1,51	5.016	4.074	
64. İktisat	1,51	14.171	8.047	Sadece İktisat
65. Ekonometri	1,51	2.457	1.172	
66. Çalışma Ekonomisi	1,54	3.835	2.168	
67. Bankacılık Ve Sigortacılık	1,56	696	146	Bankacılık Ve Sigortacılık(yüksekoku l)
68. Arkeoloji	1,56	3.525	1.195	Arkeoloji
69. Maliye	1,57	7.903	5.484	
70. Turizm	1,68	3.812	1.535	Genel

Gazetecilik bölümünde işgücü planlamasının etkin bir şekilde yapılamadığı Tablo 9’da görülmektedir. TÜİK işgücü istatistiklerinden alınan verilerle oluşturulan tabloda kontenjan, yerleşen öğrenci sayısı arasındaki fark bölümün tercih edilmediğini; ancak bölüm mezunu kişilerin işsizlik oranının da %23 gibi yüksek bir oranda olduğu anlaşılmaktadır. Bu örnek her program ve bölüm için yapıldığında benzer bulgulara erişilmektedir.

Tablo 9: Gazetecilik Bölümü İşsizlik ve Kontenjan Göstergeleri

Göstergeler	Sayı ve oranlar
Kontenjan:	3.081
Yerleşen:	2.972
İşsizlik Oranı:	%23
İşsiz Kişi Sayısı:	10.000

Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri

İşgücü planlamasının etkin biçimde yapılamadığı bir ülkede işsizlik, eksik istihdam, nitelik uyumsuzluğu sorunlarını çözmek kolay olmayacaktır. İşgücü planlamasının ise eğitim planlaması ile birlikte ele alınması gerek bir konu olduğu göz ardı edilmemelidir. İşgücü piyasasına iş aramak üzere mezun veren fakülte ve bölümlerin kontenjan ve yerleşen öğrenci sayılarındaki dengesiz dağılım genç işsizliği ve yükseköğretim işsizliğinin kronikleşmesine sebep olmaktadır.

SONUÇ

Bulgular incelendiğinde bölümler ve eğitim alanlarının işgücü piyasasındaki durumu ile Yükseköğretim kontenjanları karşılaştırıldığında belirli bölümlere işgücü piyasasında ihtiyaç bulunmadığı halde kontenjanlarının oldukça yüksek belirlendiği, buna karşın yerleşen öğrenci sayılarına bakıldığında kontenjanlarını dolduramayan bölümlerin olduğu görülmektedir.

Kamu Yönetimi, Maliye, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, İşletme, Ekonometri bölümlerinin nitelik uyumsuzluğu en yüksek bölümlerdir. Aynı zamanda bu bölümler kontenjan ve yerleşen sayısı açısından da en yüksek sayılara ulaşmakla beraber, büyük ve kurumsal üniversiteler dışında kalan üniversitelerde kontenjanları doldurulamadığı görülmüştür.

Tarih, İktisat, Gemi Mühendisliği, Beslenme ve Diyetetik, Ziraat ve Tarım, Coğrafya, Türk Dili ve Edebiyatı, Siy. Bil. Kamu Yön. Ulus. İliş., Biyomühendislik, Maliye istihdam oranları en düşük bölümlerdir.

İş bulma süresi en uzun bölümler Sağlık Yönetimi, İstatistik, Beslenme ve Diyetetik, Coğrafya, Biyoloji, Türk Dili ve Edebiyatı, Siy. Bil. Kamu Yön. Ulus. İliş., Öğretmenlik, Maliye, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik'tir.

Bu çalışma çerçevesinde geliştirilen öneriler aşağıdaki gibidir:

Yüksek Öğretim Kurulu'nun bu veri ve bulguları daha etkin bir şekilde değerlendirerek açılacak ve kapatılacak bölümlerle ilgili planlamalarda dikkate alınmalıdır. Sunulan istatistikler arasında (TÜİK, CBİKO, YÖK) analize uygun bir sınıflandırmanın olmayışı akademik çalışmalar için oldukça zorlayıcı olmaktadır. Uyumlu ve karşılaştırmalı istatistiksel analize uygun veri derlenmesi, işgücü planlaması ve yükseköğretim kurumları kapasite ve kontenjan belirlemelerinde yararlanabilecekleri tespitler ve önerilerde bulunulabilecek bir zemin oluşturmaya yardımcı olacaktır. Dolayısıyla kıyaslamaya uygun bir şekle getirilerek ortaklaştırılması ve uluslararası istatistiki sınıflandırmalara da uyum sağlanması gerekmektedir.

Nitelik uyumsuzluğu, iş bulma süreleri ve istihdam oranları dikkate alındığında en düşük oranlara sahip bölümlerin, kontenjan, yerleşen ve mezun sayıları değerlendirilerek sonuçlar, YÖK tarafından alınacak kararlarda dikkate alınmalıdır. Ayrıca bu değerlendirmede kamu ve özel sektör temsilcilerinin de işveren beklentilerini ortaya koyabilecekleri, paydaş görüşlerinin iletilebileceği organizasyon ve mekanizmaların geliştirilmesi de önem taşımaktadır.

Kaynakça

- Açıkgöz F. (2017), Seçilmiş Ülke Uygulamalarında Genç İstihdamına Yönelik Aktif İşgücü Politikaları ve İŞKUR İçin Öneriler, Uzmanlık Tezi, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Arpat B., Veli Rıza Kalfa, Adnan Akşit, Burak Çamurda (2017), “Meslek Yüksekokullarında Nitelikli Ara Eleman İhtiyacını Karşılama Yeni Arayışlar: 3+1 İşbaşı Eğitimi Modeli - Honaz Meslek Yüksekokulu Örneği”, Çalışma İlişkileri Dergisi, Cilt 8, Sayı 2, Sayfa: 76-94.
- Bağcı E. (2018), “Eğitim Düzeyinin İşsizlik Üzerindeki Etkisi: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerin Karşılaştırılması”, Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (FESA), Cilt 3, Sayı 1, ss. 348-358, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/450499>, erişim tarihi: 20.11.2019.
- Baştaymaz T. ve Aysu Serdar (2006), Rosetta Planı Türkiye Değerlendirme Raporu, ÇSGB Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı Ön Çalışma Raporu 1, Ankara.
- ÇASGEM (2019), Türkiye İşgücü Piyasasında Uyumsuz Eşleşme Analizi Araştırma Projesi Raporu, Nisan, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi Yayını, Ankara,.
- Demirer Derya Keskin (2016), Yükseköğretimin Emek Piyasası’nda Değersizleştirilmesi: Yeni Mezunların Deneyimleri Işığında Tartışmalar ve Çözüm Arayışları, Çalışma ve Toplum, 2016/2, 809-826.
- Erdayı A. U. (2009), Dünyada Genç İşsizliği Sorununun Çözümüne Yönelik Ulusal Politikalar ve Türkiye Çalışma ve Toplum, 2009/3, 133-162.
- Erdem, E. Ve Tuğcu C.T. (2012), Higher Education and Unemployment: A Cointegration And Causality, Analysis Of The Case Of Turkey, European Journal of Education, Vol. 47(2), ss.299-309.
- Erdoğan N. (2019), Geleceğin Türkiye’si Raporları - 2, Geleceğin Türkiye’sinde Yükseköğretim, İGİAD, İlke Yayınları: 13, İstanbul.
- EUROFOUND (2019), European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, <https://www.eurofound.europa.eu/publications/article/1999/rosetta-plan-launched-to-boost-youth-employment>, erişim tarihi: 26.12.2019.
- Günay D. ve Aslı Günay (2016), Dünyada ve Türkiye’de Yükseköğretim Okullaşma Oranları ve Gelişmeler, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 1, Nisan, ss.13-30. DOI: 10.5961/jhes.2016.139.
<https://www.verikaynagi.com/grafik/yuksekogretimde-brut-okullasma-orani/>, erişim tarihi: 12.11.2019.
- Kellevezir I., Çakır Ö.,(2019), Yükseköğretim Mezunlarının İşgücü Piyasası Talebine Uyumu: Dış Ticaret Programı Örneği, EJER VI. International Eurasian Educational Research Congress, Haziran, Ankara.

- Konukman A. (2007), Genç İşsizliği Sorununun Çözümü İstihdam Stratejisinden Geçiyor, TİSK Akademi, Cilt: 2, Özel Sayı: 1, ss.135-145.
- Kurnaz I. (2015). “İşgücü Piyasasında Nitelik Uyumsuzluğu: Düşük Nitelikli İşlerde Yüksek Nitelikli İşgücü”, Research Journal of Politics, Economics and Management, 16 th Labour Economics and Industrial Relations Congress Spacial Issue, 2015, 83-121.
- Mavromaras ve McGuinness (2007), “Education and Skill Mismatches in the Labour Market: Editors Introduction”, The Australian Economic Review, vol. 40, no. 3, pp. 279-85.
- Metin B. (2016), Genç İşsizliği İle Mücadelede Aktifleştirme Stratejileri: İstihdama Geçişte Güçlü Bir Politika Aracı Mı?, Emek ve Toplum, HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi © Cilt: 5, Yıl: 5, Sayı: 11 (2016/1).
- OECD (2017), Education At A Glance 2017, Türkiye – Ülke Notları – Bir Bakışta Eğitim 2017: OECD Göstergeleri, <http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/EAG2017CN-Turkey-Turkish.pdf>, erişim tarihi: 20.11.2019.
- OECD (2017). <http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/EAG2017CN-Turkey-Turkish.pdf>, erişim tarihi: 04.11.20149.
- OSYM(2019),<https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2019/YKS/sayisabilgiler18072019.pdf>
- Pholphirul, Piriya (2017). “Educational Mismatches and Labor Market Outcomes: Evidence from Both Vertical and Horizontal Mismatches in Thailand”, Education & Training, Vol. 59, No.5, pp. 534-546.
- Polat E. K. ve Bacak B. (2018), İşsizliğin Psikolojik Sonuçları ve İşsizlik Süresi İlişkisi: Çanakkale’de Yükseköğrenim Mezunu İşsizler Üzerinde Bir Araştırma, Çalışma İlişkileri Dergisi, Temmuz 2018, Cilt 9, Sayı 2, ss. 24-47.
- Sam V. (2019). Impacts of educational mismatches in developing countries with a focus on Cambodia, Docteur De La Communauté Université Grenoble Alpes, Economics and Finance, Université Grenoble Alpes.
- Sloane P.J. (2014), “Overeducation, skill mismatches, and labor market outcomes for college graduates”, Economics, DOI: 10.15185/izawol.88.
- Tanrıkulu D. (2011), Gençliğin Çıkmazı, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, ss. 43-46.
- TÜİK (2019), Hanehalkı İşgücü İstatistik Bülteni, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30687>.
- Uyanık Y. ve E. Bedir (2006), Rosetta Planının Anazili ve Türkiye’nin Sosyo-Ekonomik Şartlarında uygulanabilirliği, ÇSGB Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı Ön Çalışma Raporu 2, Ankara.
- WEF (2019) Dünya Rekabet Endeksi, <https://www.weforum.org/reports/how-to-end-a-decade-of-lost-productivity-growth>, erişim tarihi: 30.10.2019.
- YÖK(2019), <https://yokatlas.yok.gov.tr/meslek-lisans.php?b=10039>.
- Yükseköğretim Kurumu- Yükseköğretime Geçiş İstatistikleri, ÖSYM- 2019 YKS Yerleştirme Sonuçlarına İlişkin Sayısal Bilgiler.